

SECTION 7

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

UDC 37.014.5:355.01

DOI: <https://doi.org/10.64076/GQP-04.07.2026.004>

Кравчинська Т. С.

кандидат педагогічних наук, доцент,
учений секретар Інституту,
старший науковий співробітник відділу
науково-методичного забезпечення моніторингових
досліджень та освітньої діяльності
Інституту соціальної та політичної психології
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7521-3508>

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України зумовила необхідність оперативної трансформації державної освітньої політики та вдосконалення її нормативно-правового забезпечення відповідно до умов правового режиму воєнного стану, запровадженого Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 та затвердженого Законом України № 2102-ІХ [1]. В умовах воєнного стану система освіти набула стратегічного значення як один із ключових механізмів збереження людського капіталу, забезпечення соціальної стійкості держави, підтримки безперервності навчання та інтеграції України до Європейського освітнього і дослідницького простору. Водночас одним із пріоритетних напрямів державної освітньої політики стало створення належних нормативно-правових умов для функціонування закладів освіти, організації освітнього процесу в безпечному форматі, використання дистанційних технологій навчання та забезпечення доступності освіти незалежно від безпекової ситуації [2; 3]. За таких умов особливої актуальності набуває подальше вдосконалення

нормативно-правових механізмів функціонування системи освіти, спрямованих на підвищення її адаптивності, стійкості та відповідності європейським стандартам якості освіти.

Правову основу реалізації державної освітньої політики України становлять Конституція України [4], закони України «Про освіту» [5], «Про вищу освіту» [6], «Про правовий режим воєнного стану» [7], а також підзаконні нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України та Міністерства освіти і науки України, які регламентують функціонування системи освіти в умовах сучасних суспільних викликів. Відповідно до статті 53 Конституції України держава гарантує кожному право на освіту, а Закон України «Про освіту» визначає принципи державної освітньої політики, серед яких людиноцентризм, верховенство права, рівний доступ до якісної освіти, академічна доброчесність, відкритість, прозорість, інклюзивність та забезпечення якості освіти.

Запровадження воєнного стану зумовило необхідність оперативного нормативно-правового врегулювання організації освітнього процесу в умовах постійних безпекових ризиків, масштабного внутрішнього переміщення населення та пошкодження освітньої інфраструктури. Станом на 2026 рік державою було прийнято комплекс нормативно-правових і організаційно-управлінських рішень, спрямованих на забезпечення безперервності освітнього процесу, розширення можливостей використання дистанційної та змішаної форм здобуття освіти, розвиток цифрової освітньої інфраструктури, створення умов для продовження навчання внутрішньо переміщеними здобувачами освіти, підтримку педагогічних і науково-педагогічних працівників, а також формування безпечного освітнього середовища відповідно до вимог воєнного часу. Водночас сучасна державна освітня політика дедалі більше орієнтується на забезпечення стійкості системи освіти до кризових викликів, підвищення її інституційної адаптивності, цифрової трансформації, забезпечення якості освіти та гармонізацію національного освітнього законодавства з європейськими підходами і стандартами, визначеними стратегічними документами України та міжнародними зобов'язаннями у сфері освіти [8].

Важливим напрямом модернізації нормативно-правового забезпечення сфери освіти і науки є імплементація принципів відкритої науки як складової сучасної державної наукової та освітньої політики. Ухвалена ЮНЕСКО Рекомендація щодо відкритої науки (2021) визначає відкриту науку як сукупність принципів і практик, спрямованих

на забезпечення доступності, відкритості та повторного використання наукових знань, посилення міжнародного наукового співробітництва, розвитку відкритої дослідницької інфраструктури та залучення суспільства до процесів створення й поширення знань [9]. Аналогічні підходи відображені у стратегічних документах Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) і Європейського Союзу, у яких відкритий доступ до результатів наукових досліджень, управління дослідницькими даними відповідно до принципів FAIR, розвиток цифрової дослідницької інфраструктури та міжнародна академічна співпраця розглядаються як необхідні умови підвищення ефективності наукової діяльності та конкурентоспроможності національних систем освіти і науки [10]. Міністерство освіти і науки України послідовно імплементує зазначені підходи в національний науковий простір, забезпечуючи поширення міжнародних рекомендацій, популяризацію принципів відкритої науки та інтеграцію української науки до Європейського дослідницького простору, що відповідає стратегічним пріоритетам державної освітньої та наукової політики [11].

Аналіз сучасного нормативно-правового забезпечення дає підстави стверджувати, що його подальший розвиток має бути спрямований на вдосконалення механізмів реалізації права на освіту в умовах воєнного стану, розширення цифрових можливостей системи освіти, нормативне забезпечення відкритої науки, підвищення стійкості освітньої системи до кризових викликів та забезпечення її повоєнного відновлення відповідно до європейських стандартів.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення освітньої політики України в умовах воєнного стану виступає важливим інструментом реалізації державної політики у сфері освіти, спрямованим на гарантування конституційного права громадян на освіту, забезпечення якості та безперервності освітнього процесу, підвищення інституційної спроможності системи освіти, її адаптивності до сучасних кризових викликів і безпекових загроз, а також на подальшу інтеграцію України до Європейського освітнього та дослідницького простору.

Список літератури

1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en-ly/2102-20> (дата звернення: 24.06.2026).

2. Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні : наказ Міністерства освіти і науки України від 28.03.2022 р. № 274 (документ v0274729-22). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0274729-22#Text> (дата звернення: 24.06.2026).

3. Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні : наказ Міністерства освіти і науки України від 20.08.2025 р. № 563 (документ v0563729-23). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0563729-23#Text> (дата звернення: 24.06.2026).

4. Конституція України : Верховна Рада України від 01.01.2020 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 24.06.2026).

5. Про освіту : Закон України від 01.01.2036 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 24.06.2026).

6. Про вищу освіту : Закон України від 11.03.2026 р. № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 24.06.2026).

7. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 04.03.2026 р. № 389-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 24.06.2026).

8. План для Ukraine Facility 2024–2027. URL : <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf> (дата звернення: 24.06.2026).

9. UNESCO Recommendation on Open Science. URL : <https://www.unesco.org/en/open-science/about> (дата звернення: 25.06.2026).

10. European Commission: Open Science. URL : <https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-research-and-innovation/our-digital-future/open-science> (дата звернення: 25.06.2026).

11. Методична підтримка впровадження принципів відкритої науки в наукових установах та закладах вищої освіти. URL : <https://mon.gov.ua/news/metodychna-pidtrymka-vprovadzhennia-pryntsyviv-vidkrytoi-nauky-v-naukovykh-ustanovakh-ta-zakladakh-vyshchoi-osvity> (дата звернення: 25.06.2026).